

ARTĂ
ÎNVĂȚĂRII
ȘI A DEZVOLTĂRII PERSONALE

AVANTAJUL TĂU **COMPETITIV**

JIM STOVALL
& Dr. RAY H. HULL

editura

amaltea

CUPRINS

CAPITOLUL 1	Despre învățare.....	7
CAPITOLUL 2	Procesul de învățare: Când începe?.....	19
CAPITOLUL 3	Învăță să înveți.....	39
CAPITOLUL 4	Neuroștiința învățării.....	51
CAPITOLUL 5	Să înveți pentru a trăi.....	67
CAPITOLUL 6	Ce anume implică învățarea?.....	79
CAPITOLUL 7	Să trăiești ca să înveți.....	97
CAPITOLUL 8	Aventura învățării nu se oprește niciodată.....	109
CAPITOLUL 9	Învățarea și predarea.....	127
CAPITOLUL 10	Cogniția ca bază a învățării: Cum învățăm?.....	135
CAPITOLUL 11	Recapitulare privind învățarea.....	151
	Despre Jim Stovall.....	155
	Despre dr. Ray H. Hull.....	157

CAPITOLUL 1

DESPRE ÎNVĂȚARE

JIM STOVALL

Cartea de față diferă în mod cert de celelalte patruzeci de titluri pe care le-am publicat până acum și probabil că diferă și de ceea ce vei citi de-acum înainte. În principiu, toate cărțile de nonficțiune sunt despre maniera în care poți învăța ceva. Ceea ce citești acum este despre învățarea în sine.

Tot ceea ce știm la nivel individual sau colectiv, ca societate, a fost învățat; prin urmare, putem afirma că, în general, cunoașterea este rezultatul învățării. Cu toate acestea însă, se știe foarte puține lucruri despre învățare. Dacă ar fi să împărțim tot ceea ce am învățat de-a lungul vieții în două categorii de bază, atunci ar fi ceea ce am deprins din sistemul de educație formală, respectiv din cel de educație informală.

Cartea este împărțită în mod similar, dat fiindcă că eu am scris capitolele cu număr impar, iar dr. Raymond Hall, respectatul meu coautor, pe cele pare. Sunt extrem de bucuros că am avut din nou privilegiul de a colabora cu el. Raymond mi-a fost prezentat de Jo Ann McCann, o prietenă și colegă din Ministerul Educației. Activitatea noastră părea destul de diferită la prima vedere, însă, la o examinare mai atentă, ne-am dat seama că se completa foarte frumos. Am lucrat, de altfel, împreună și la alte două cărți, *Arta comunicării* și *Arta prezentărilor*. Deși comunicarea și prezentările sunt subiecte complexe, care cu greu pot fi acoperite într-un volum, pălesc în comparație cu misteriosul concept al învățării.

Dacă analizăm puțin procesul de învățare formală, foarte puțini oameni au mai multă experiență ca student sau profesor decât dr. Hull. O scurtă trecere în revistă a titlurilor și

recomandărilor din cartea de față va atesta experiența sa în procesul de învățare formală. Pe de altă parte, deși sunt extrem de mândru de diploma de studii universitare și de facultatea absolvită, eu, personal, am învățat o mare parte din ceea ce știu și transmit mai departe, mai degrabă într-o manieră informală, din cărți, filme, articole și discursuri, dar și din viața de zi cu zi.

O mare parte dintre lucrurile pe care le știm acum le-am învățat din greșeli și din faptul că ne-am străduit să nu le mai repetăm pe viitor. Putem trage învățăminte și din greșelile pe care le fac alții și care ne sunt comunicate prin intermediul procesului de învățare formală. Unii oameni cîtesc pur și simplu în cât timp se usucă o vopsea și pot evita astfel contactul cu vopseaua care nu s-a uscat complet. Altor, cel care a vopsit le spune să nu atingă obiectul respectiv, fără să priceapă însă mesajul, astfel că pun palma pe el și se trezesc murdari de vopsea. Indiferent de modul în care aflăm o informație și ne-o însușim, învățarea ne ajută să evoluăm.

Dacă vrei să te dezvolți și să ai succes, va trebui să înveți, indiferent ce domeniu de activitate ți-ai ales sau în ce proiect îți dorești să te implici. În mod similar, la nivel colectiv, de societate care se trage din epoca de piatră, am beneficiat de o mulțime de miracole moderne prin prisma capacității noastre de a învăța.

Sistemul formal de educație ne permite să învățăm de la cei de dinaintea noastră, fiind în acest fel pregătiți și echipați cu niște cunoștințe dobândite de la generațiile anterioare.

Ca antreprenor, scriu și susțin în mod regulat conferințe pe teme de afaceri. Toți par să caute acele idei revoluționare care pot schimba lumea, aducându-le succes pe plan perso-

nal și financiar. Singurul lucru necesar dacă vrei să ai o idee extraordinară este să recurgi la o rutină zilnică, să aștepti să se întâmple ceva rău și să îți pui o simplă întrebare: „Cum aș fi putut evita acest lucru?”. Răspunsul este, invariabil, o idee bună. Iar singurul lucru necesar dacă vrei să transformi o idee bună apărută în urma unor experiențe într-o afacere reușită este încă o întrebare: „Cum i-aș putea ajuta și pe alții să evite această problemă?”.

Toate progresele și succesele importante apar în urma rezolvării unor probleme, dar și a faptului că îi ajungi pe cei din jur să și le remedieze. Rezolvarea problemelor este rezultatul final al învățării, iar învățarea se produce în urma rezolvării problemelor.

Când învățăm ceva, ne putem schimba viața. Când le arătăm și altora ceea ce am învățat, le putem schimba viața. Însă când îi învățăm pe alții cum să învețe, la rândul lor, alte persoane, putem schimba întreaga lume.

Una dintre cele mai importante activități, atât în educația formală, cât și în cea informală, este învățarea prin citit. Dacă analizezi puțin spirala dezvoltării umane și progresele înregistrate de-a lungul istoriei, vei descoperi că cititul și apariția tiparului, inventat de Gutenberg, au dus la o creștere accelerată a evoluției.

În educația formală, un punct de reper extrem de important este momentul în care învățăm să citim. O mare parte din procesul de instruire și învățare din primii ani de viață este direcționată către deprinderea cititului. Odată ce reușim să facem acest lucru, nu mai învățăm să citim, ci ne petrecem întreaga viață citind ca să învățăm.

Charlie Jones, supranumit și „Extraordinarul” – un prieten foarte bun, un mentor excepțional și editorul primului

meu roman –, a spus: „Peste cinci ani, vei fi aceeași persoană ca acum, cu excepția oamenilor pe care i-ai cunoscut și a cărților pe care le-ai citit“. Charlie citea cu mare plăcere biogrofii, fiind de părere că reprezintă o modalitate foarte bună de a întâlni persoane noi.

Când eram mic, îmi amintesc că mă uitam la o emisiune de la postul local de televiziune, prezentată de proprietarul unei librării, Lewis Meyer. În fiecare săptămână, făcea recenzia mai multor cărți, specificând care dintre ele fuseseră lansate de curând. La final, spunea mereu aceleași cuvinte, pe post de epilog: „Cu cât citești mai multe cărți, cu atât mai mare vei ajunge“. Meyer a continuat să își conducă librăria multă vreme după ce împlinise vârsta de pensionare. Am fost extrem de bucuros și de onorat când prima mea carte și-a găsit locul pe rafturile magazinului său.

Dacă stai puțin să te gândești la persoanele care te-au influențat într-un moment sau altul al vieții, vei descoperi, cel mai probabil, că majoritatea ți-au insuflat și dragostea de lectură.

Am scris peste 40 de cărți, dintre care șapte au fost transformate și în scenariu de film, și mă simt jenat să vă mărturisesc că, atunci când încă mai vedeam și puteam citi, doar foarte rar am parcurs o carte de la cap la coadă. După ce mi-am pierdut vederea în totalitate, în ultimii 25 de ani, grație audiobook-urilor, am plăcerea să vă raportez că citesc, în medie, o carte pe zi. Faptul că am început să citesc în mod susținut m-a transformat în scriitor și mi-a adus extrem de multe bucurii, fiindcă cititul stă la baza procesului de învățare.

În general, despre cei ca mine, care nu pot vedea, dar și despre alte persoane care se lovesc de anumite bariere în

procesul de educație formală, se spune că au o dizabilitate de învățare. În ultimii ani, au fost publicate diferite studii și cercetări, crescând în același timp accesul la educație, astfel că, în prezent, se vorbește despre o diferență de învățare. Este un progres important în ceea ce privește dezvoltarea la nivel de societate și, foarte posibil, și în viața noastră de zi cu zi.

Au trecut de mult zilele în care învățam cu toții aceleași lucruri, în același fel și în același timp. În secolul XXI, indiferent că înveți formal sau informal, tradițional sau nu, că ești în urma sau înaintea celor de-o vârstă cu tine, important este să înveți.

Curiozitatea este una dintre cele mai importante componente ale învățării informale. Nu a existat niciodată vreun moment mai propice pentru oamenii înzestrați cu o curiozitate nestăvilă și cu dorința de a învăța. Internetul ne oferă acces instant la orice informație. Trebuie notat, totuși, că nu tot ceea ce e postat pe internet poate fi luat de bun, dar, cu toate acestea, reprezintă un bun punct de plecare dacă vrei să înveți.

În trecut, dacă voiai să știi cât trăiește o musculiță de oțet, cine a jucat pe post de apărător în echipa Yankees la un meci din 1946 sau câți kilometri de coastă sunt în Alaska, trebuia să petreci mai multe ore la bibliotecă. În prezent, pentru toate astea poți apela la un dispozitiv aflat, cel mai probabil, la câțiva metri distanță de tine în timp ce citești aceste rânduri.

În zilele noastre, aproape că nu mai ai nicio scuză dacă ignori fapte sau informații, de orice natură ar fi ele. Cu toate acestea, faptul că ai acces la informații și că le și reții uneori nu înseamnă că ai învățat. Ca să completezi ciclul de

învățare, trebuie să stăpânești informațiile și să le poți aplica în viața de zi cu zi. Informațiile pot fi deprinse și puse în practică incorect, ceea ce poate fi contraproductiv și chiar periculos.

Imediat după ce mi-am pierdut vederea, am fost învățat cum să folosesc un baston alb ca să mă deplasez. Unul dintre locurile mele preferate era un parc din apropierea locuinței. Îmi amintesc că stăteam la un moment dat pe o băncuță, bucurându-mă de soare și de aerul curat, când în parc a intrat un bărbat cu băiețelul său, care se străduia să își învețe câțelul să meargă în lesă. Îl auzeam pe tată cum îi explică celui mic cum să înceapă să își instruiască animaluțul, prin comenzi simple, gen „Vino“, „Stai“ sau „Șezi“. La îndrumările părintelui, băiețelul a dat drumul câinelui din lesă, moment în care acesta a început să alerge prin tot parcul. Tatăl l-a strigat cu voce tare, să vină înapoi, dar câinele i-a ignorat apelul, până când, epuizat, s-a întors lângă cei doi și s-a întins pe pământ. Tatăl a luat imediat un ziar făcut sul și a început să-l lovească, iar băiețelul a izbucnit în lacrimi.

Într-un final, bărbatul s-a întors spre cel mic și l-a întrebat: „Înțelegi ce anume îl învățăm pe câine?“.

Băiețelul, cu ochii în lacrimi, i-a răspuns: „Da, am înțeles: dacă îți învață comenzile, le ascultă și vine la tine, îl bați“.

Există un proverb care ne spune că din gura copiilor ies uneori mari adevăruri. Evident, tatăl nu transmisese lecția pe care intenționase să o predea – nici copilului, nici câțelului.

Trebuie să învățăm diferența dintre cunoaștere și înțelegciune. Simpla învățare a faptelor nu înseamnă că le înțelegi – și, chiar dacă le înțelegi, trebuie să le și aplici ulterior dacă vrei să culegi roadele dorite.

Dacă cineva intră la mine în birou și îmi spune că a luat foc clădirea, mi-a transmis o informație. Dacă o aud și sunt

capabil să o procesez și să mi-o însușesc, înseamnă că sunt conștient de ea; cu toate acestea, dacă rămân la mine în birou în timp ce focul se întinde în jurul meu, practic, nu am învățat nimic.

O parte din procesul continuu de învățare presupune să conștientizezi lucrurile pe care le-ai învățat, care trebuie repetate, recalibrate și aplicate în moduri noi.

Într-una dintre cărțile mele anterioare, „The millionaire map” („Gândește ca un milionar”), am povestit drumul pe care l-am parcurs de la sărăcie la prosperitate – și nu numai despre drumul meu am vorbit, ci și despre al altor persoane înstărite și de succes. În cadrul acestui proiect, am creat un profil online al milionarului tipic, un chestionar pe care cititorii și-l pot face ca să se evalueze singuri și pe care îl poți găsi accesând site-ul www.TheMillionaireMap.com.

Una dintre componentele cheie ale acestei evaluări este o chestiune care are legătură cu impresiile și convingerile referitoare la milionari. Cred că, în calea acumulării averii și a succesului, cele mai mari bariere sunt cele mentale. Prin urmare, până când nu depășim faptele despre care, pur și simplu, știm că nu sunt adevărate, vom fi ținuți pe loc de această falsă premisă.

Mulți cred că milionarii au moștenit pur și simplu banii pe care îi au sau că au avut, în general, noroc. În realitate, studiile ne arată că aproximativ 90% dintre milionari sunt prima generație din familia lor care a reușit să facă bani, prin metode pe care le are la dispoziție fiecare dintre noi.

Mulți cred, de asemenea, în mitul acela vechi care ne spune că trebuie să ai bani ca să faci bani. Și de această dată, statisticile ne arată că cele mai multe demersuri antreprenoriale de succes încep cu un capital foarte mic. Mulți cred că

milionarii sunt lacomi și necinstiți. În realitate, este dovedit că sunt la fel de generoși ca alți oameni și că majoritatea respectă legile și sunt persoane integre.

Dacă ești una dintre acele persoane care are anumite prejudecăți la adresa milionarilor, trebuie să înțelegi că, dacă vrei să ai succes, trebuie să înveți în permanență și să pui în practică ceea ce ai învățat. Este esențial dacă vrei să reușești, nu numai din punct de vedere financiar, ci și în orice alt domeniu.

Învățarea falsă sau cea care nu este reală sunt contraproductive și periculoase. De la ele pleacă o mulțime de prejudecăți, dar și un oarecare bigotism. Tot ceea ce înveți în sistemul formal trebuie să poată fi demonstrat și repetat în viața de zi cu zi.

Au existat în istorie perioade în care oamenii învățau că Pământul e plat și că Soarele se învâрте în jurul Pământului. Pentru ca o comunitate științifică să progreseze și să avanseze, aceste fapte trebuie să fie reevaluate și aplicate sub forma unor cunoștințe noi, pe baza cărora să putem construi toată înțelegerea ulterioară.

Dat fiind ritmul rapid în care avansează tehnologia în zilele noastre, trebuie să punem în mod constant sub semnul întrebării tot ceea ce am învățat, fiindcă educația formală veche de un deceniu poate fi depășită sau chiar falsă.

Deși sunt convins că educația dobândită în mediul formal poate fi valoroasă, unul dintre cele mai mari pericole apare în momentul absolvirii. Mulți sunt convinși că acela reprezintă sfârșitul învățării. Deși poate fi (cel puțin în ceea ce privește învățarea formală), el reprezintă începutul unui proces care ar trebui să dureze întreaga viață. Viața în sine este cel mai bun profesor pe care îl avem. Ceremonia de

absolvire ar trebui să reprezinte un început, fiindcă semnalează startul aventurii noastre informale în lumea reală.

Bunicul meu a absolvit doar opt clase – care, la vremea aceea, reprezentau mult peste media educației formale –, dar a fost unul dintre cei mai înțelepți oameni pe care îi cunosc. Citea mereu din diferitele enciclopedii pe care și le păstra pe un scaun, lângă fotoliul său preferat.

Bunicul nu folosea enciclopediile așa cum făceau restul oamenilor, ca pe un instrument de referință. Începuse cu prima intrare, de la litera A, și citise tot volumul, până la Z, după care o luase de la capăt. Acest lucru i-a permis să știe o mulțime de lucruri și să intre în contact cu subiecte despre care voia să afle mai multe.

Nicio persoană care are acces la internet sau la o bibliotecă locală nu ar trebui să se oprească vreodată din învățat. De-a lungul istoriei, oamenii și-au câștigat traiul în funcție de ceea ce știau să facă. În era informației însă, câștigăm bani și avem succes în funcție de ceea ce știm.

Ar trebui să privim învățarea ca pe un depozit bancar. Dacă punem bani în cont, depozitul crește. În mod similar, dacă învățăm ceva nou, se amplifică și depozitul de înțelepciune și cunoaștere.

Cea mai cunoscută persoană din statul meu natal, Oklahoma, și, în mod cert, cea mai renumită în perioada în care a trăit, este Will Rogers, despre care am vorbit și într-unul dintre filmele mele din seria *Homecoming Historical*. Printre cele mai importante lucruri pe care le-a spus vreodată este și acesta: „Nu am întâlnit niciodată un om pe care să nu îl plac” (gravat, de altfel, și pe piatra lui de mormânt). Cred că același lucru este valabil și pentru cărți și alte resurse de învățare. Nu există subiecte despre care să nu merite să știi